



Nagy Mihály

Az al-Káida és „testvérszervezeteinek” előretörése a Maghreb-térségben

Oszama bin Laden május eleji halálát követően a szakértőket és a nemzetközi közvéleményt leginkább az a kérdés foglalkoztatja, hogy szellemi vezetőjének elvesztése után vajon az al Káida meggyengül-e vagy megerősödik. Jelen írás a nemzetközi terrorista mozgalom Maghreb-térségbeli szervezetét mutatja be.

Egy már befejezettnek hitt folyamat indult el újra a Maghreb-térségben 2007 elején, elsősorban Marokkóban és Algériában. A két országnak ugyanis újra szembe kell néznie azoknak a területükön tevékenykedő militáns iszlámista csoportoknak a megerősödésével, melyek az 1990-es években oly sok kellemetlenséget okoztak a rabati és az algíri kormánynak. A helyzet azonban abban különbözött az akkori polgárháborús helyzettől, hogy az újabb terrortámadásokért és merényletekért már nem csupán a térségben működő „hazai” szélsőségesek vállalták a felelősséget, hanem az al-Káida nemzetközi terrorszervezet is, amely a világ számos térségében igyekezett segítséget nyújtani „testvérszervezeteinek”.

2007. április 10-én a marokkói Casablancában három öngyilkos merénylő robbantotta fel magát az amerikai konzulátus közelében. A hatóságok a támadás előtt néhány nappal már két másik öngyilkos merénylőt is megpróbáltak elfogni, ám azok működésbe hozták a testükre erősített robbanószerkezetet, mielőtt rajtuk ütöttek, s a robbanás következtében egy rendőr életét veszítette. Másnap, április 11-én újabb két robbantásos merényletet hajtottak végre Algírban, amely 33 halálos áldozatot köve-

telt. Az első bomba a miniszterelnöki hivatal közvetlen közelében, míg a második egy rendőrrel együtt robbant fel. Az al-Káida már másnap magára vállalta a merényletek elkövetését. Az algériai és a marokkói hatóságok gyorsan igyekeztek kézre keríteni az elkövetőket, de a letartóztatások nem mentek egyszerűen, a rendőrség ugyanis több helyen is fegyveres összetűzésbe került a militánsokkal. Nemcsak Algériában, hanem Tunisz külvárosában is utcai lövöldözésre került sor a letartóztatások során. Április 23-án az algériai rendőrség végül azt jelentette be, hogy sikerült megölnie nyolcvan olyan iszlámistát, akik összefüggésbe hozhatók az al-Káidával, és közülük volt az április 11-i robbantásokhoz.

Április 26-án az algériai rendőrségnek tűzharcban sikerült megölnie az al-Káida egyik feltételezett helyi vezetőjét. Másnap, április 27-én ismeretlen személy hívta fel az al-Dzsazíra hírügynökség Rabatban található irodáját, és közölte, hogy a korábban Casablancában végrehajtott merényleteket is az al-Káida, pontosabban annak a Maghreb-országokban működő szervezete követte el. Az elemzők már korábban jelezték, hogy a nemzetközi terrorszervezet egy ideje jelen van a térségben, és az új alakulat, amely a több mint egy évtizede

a térségben működő különböző csoportokból alakult, felvette az al-Káida nevet, tagjai pedig hűséget esküdtek Oszama bin Ladennek.

2007 áprilisában kiderült tehát, hogy Tunézia és Marokkó területén korábban végrehajtott támadások (így például a Jerba szigetén található zsinagóga és a casablancai zsinagóga elleni támadás) nem elszigetelt jelenségek, mint azt a hatóságok korábban állították. Kiderült az is, hogy Algéria nem fordított kellő figyelmet az ország déli részén működő radikális iszlámista csoportokra (GIA, GSPC), Marokkó figyelmét pedig – egészen a 1990-es évek végéig – túlságosan is lekötötte a nyugat-szaharai Polisario nevű szervezet.

A radikális csoportok első fellépése a Maghreb-országokban

Az 1990-es évek első felében komoly harcok folytak Algériában, s a polgárháborúvá fajult konfliktus több mint 200 ezer halálos áldozatot követelt. A polgárháború kirobbanásához a kormány politikája is hozzájárult, elsősorban azzal, hogy nem ismerte fel idejekorán: az 1990-es évek elején hirtelen bekövetkezett politikai változások (a többpártrendszer létrehozó 1976-os és az 1988-as alkotmánymódosítások, illetve a szabad választásokat kiírása) egyértelműen a radikális iszlámista csoportoknak kedveztek.

Az iszlám politikai csoportok közül a legjelentősebb az Iszlám Üdvfront (*Front Islamique du Salut – FIS*) nevű szervezet volt, mely az egyiptomi Muszlim Testvérekhez hasonlóan a radikálisabb iszlámista irányzatok követőit, elsősorban a szalafistákat szervezte egységbe. A szervezet nagy népszerűsége tett szert, s győzelme volt várható az 1992-es választásokon. Ezt

azonban az 1954 óta hatalmon lévő és a Nemzeti Felszabadítási Fronthoz (*Front de Liberation National – FLN*) kötődő elit megpróbálta elkerülni, s ezért Sadli Bendzsadid elnök eltörölte a választások második fordulóját. Az iszlámisták radikális szárnya erre fegyveres felkeléssel válaszolt, és létrehozta a Fegyveres Iszlám Csoport (*Groupe Islamique Armé – GIA*) nevű gerillaszervezetet. A kormányerők ellen indított akcióknak azonban nem csupán a kormány fegyveres erőinek tagjai, de civilek és civil kormányalkalmazottak is áldozatul estek. A polgárháború idején a GIA mézárhlásokat hajtott végre, egész falvakat irtott ki. A szervezet 1993-ban bejelentette, hogy a külföldiek is ellenségének tekinti, s az ezek elleni merényleteknek több mint száz külföldi – elsősorban francia – állampolgár esett áldozatul. A csoport elsősorban rajtaütéseket és bombamerényleteket hajtott végre, és gyakran raboltak el civileket. 1994-ben a csoport tagjai eltérítették az Air France légitársaság egyik Párizs és Algír között közlekedő járatát. A GIA azonban nemcsak Algériában, hanem a Franciaországban élő algériai bevándorlók körében is népszerű volt. Ennek köszönhető az is, hogy a szervezet tagjai 1995-ben, Franciaországban is el tudtak követni robbantásos merényleteket.

A GIA az 1990-es évek második felére jelentősen meggyengült, és 1997-ben fegyverszünetet kötött az algériai kormánnyal, Buteflika elnök pedig 1999-ben – mandátumának kezdetekor – amnesztiát adott a mozgalom számos bebörtönzött tagjának. A mozgalomban azonban többen is tiltakoztak a kormánnyal való békekötés ellen, és 1998-ban kiváltak a GIA-ból, és új szervezetet hoztak létre a Harc és az Iszlámra hívás Szalafista Csoportja néven. (A szervezet nevét magyarul szokták Harc és az Ima Szalafista Csoportjának is fordítani, de az



arab szó alatt az iszlámra hívás folyamatát, azaz a vallás terjesztését értjük. A szervezet angol elnevezése áll közelebb a valósághoz: *Salafist Group for Preach and Combat*).

A szervezet megalakítását Hasszan Hattab jelentette be 1998. szeptember 14-én, és egy ideig ő vezette a csoportot. Hasszan Hattab egyike volt a magot alkotó úgynevezett „afgánoknak”, akik már korábban is az iszlámista szervezetek radikálisabb szárnyát képviselték, és Afganisztánban kaptak katonai kiképzést. Az algériai radikálisoknak ugyanis már az 1990-es években voltak kiképzőtáboraik Afganisztánban, melyeket Oszama bin Laden és az országban élő arab önkéntesek segítségével hoztak létre. Ez a segítség ekkor még csak anyagi jellegű volt, ugyanis a kiképzést a GIA, később pedig a GSPC tagjai irányították, akik korábban az algériai hadsereg tagjaiként szereztek katonai tapasztalatot.

A GSPC az 1990-es évek végén egyre közelebb került az al-Káidához, és a két szervezet kapcsolata a 2001. szeptember 11-i terrortámadás után még szorosabbá vált. A szalafisták azonban a külföldi segítség ellenére is csak Algéria déli és középső részén „érték el sikereket” a kormányerőkkel folytatott harcban, az ország északi részén Algírban és Oránban (Vahránban) a kormánynak sikerült visszaszorítania őket. A szervezet éppen ezért algériai kiképzőtáborait más országokba telepítette át, elsősorban Mali, Niger, Mauritánia területére, de Csád területén is voltak táborai. Ezzel a lépéssel a GSPC biztonságos háttérrel hozott létre, ahonnan könnyebben tudta támadni az algériai kormánycsapatokat, és különböző műveleteket tudott végrehajtani Algéria területén. Ezek közé tartozott turisták elrablása is. A szervezet 2003-ban 32 külföldi turistát rabolt el Algéria középső részén, ám vált-

ságdíj ellenében szabadon engedték őket. Az európai országokat erősen nyugtalanították az állampolgáraikat ért támadások, az algériai kormány pedig a turizmus visszaesésétől, leépülésétől félt.

Az európaiak és az algériai kormány mellett az amerikaiakat is aggasztották az akciók. Washington ugyanis tartott attól, hogy az al-Káida és szövetségesei túlságosan megerősödnek az észak-afrikai térségben, elsősorban annak köszönhetően, hogy a Mauritániában zajló hatalmi harcok, továbbá Mali és Niger kormányainak nemtörődömsége kedvező terepet biztosított a kiképzőtáborok működtetéséhez. A Pentagon ezért 2002-ben létrehozta az úgynevezett Pánszáhel Kezdeményezés (*Pan-Sahel Initiative*) nevű programot, melynek értelmében katonai tanácsadókat küldtek a Maghreb-országokba. A feladatuk a hadseregek kiképzésében való segítségnyújtás volt a térség országaiban (Mali, Niger, Csád), hogy azok hatékonyabban tudjanak részt venni a terrorizmus elleni harcban. A programban Algéria és Marokkó kormányai is érintettek, ám a két ország tagadja, hogy amerikai katonai tanácsadók tartózkodnának a területükön.

A GSPC-ről készült tanulmányok

Az Egyesült Államokban számos biztonságpolitikai elemzéseket végző szervezet foglalkozott a Maghreb-térségben működő fegyveres iszlámista csoportokkal és a GSPC-vel. A *Center for Policing Terrorism* például a szervezet tevékenységét vizsgálta. A tanulmányukból kiderül, hogy a GSPC elsősorban a gerilla-hadviselésre szakosodott, és elsősorban rajtaütésszerű támadásokat hajt végre. (2004 júniusában például 14 algériai katonát öltek meg egy rajtaütés során.) A szervezet tevékenységére jellem-

ző a bombamerényletek végrehajtása is, elsősorban gépjárműbe rejtett pokolgépekkel. A GSPC „Vulkán Brigád” nevű alakulata vállalt magára egy algériai erőmű ellen elkövetett támadást, melyet úgy kiviteleztek, hogy egy robbanószerrel megrakott teherautóval az erőmű egyik falához parkoltak le. A GSPC szóvivője szerint az alakulat tagjai még a robbanás előtt elhagyták a helyszínt.

A szervezet tagjai víz alatti támadások végrehajtására is képesek, ugyanis néhány aktivistájukat egy hollandiai bűváriskolában képezték ki ilyen műveletek kivitelezésére (elsősorban hajók, hídpillérek és gátak felrobbantására). A washingtoni tanulmányokból az is kiderül, hogy a szervezet jól felszerelt, ugyanis például a 2003-ban elrabolt turistákért kapott váltságdíjat is fegyverek és járművek beszerzésére tudták fordítani. A pénzből terepjárókat, vállról indítható rakétákat és 12, 7 mm-es géppuskákat vásároltak. Arra utaló jelek is vannak, hogy a szervezet biológiai fegyverek beszerzésével is próbálkozott. 2002 decemberében a francia rendőrség letartóztatta frankfurti sejtjük négy tagját, akik vegyi anyagokat és katonai védőfelszerelést próbáltak beszerezni Franciaországban.

A tanulmányokból a szervezet tevékenységén kívül megismerhetjük a GSPC vezetőit is. A szalafista csoportnak, mint ahogyan más terrorista szervezeteknek is, több vezetője van.

Miután az algériai hadsereg 2004 júniusában megölte a GSPC korábbi vezetőjét, Nabil Szahrauit, a szervezet vezetését Abu Muszab Abdel Vadud vette át, és jelenleg is ő a GSPC első számú vezetője.

Mokhtar Belmokhtar korábban az algériai hadsereg tisztje volt, a szervezetbe való belépése után pedig annak „afgán” csoportjához tartozott. Az algériai hadseregből történő leszerelése után és a GSPC-be való belépése előtt fegyvercsempészettel foglalkozott.

Kamel Burgasz (Nadir Habra) a GSPC-be történő belépése után Nagy-Britanniába települt át, ahol a brit titkosszolgálat által jól ismert londoni Finsbury Parkban található mecsetben (*Finsbury Park Mosque*) kezdett csoportot szervezni, mellyel vegyi támadást készítettek elő londoni célpontok ellen. A brit rendőrség 2003-ban rajtuk ütött, és a terroristák és a rendőrség között kitört tűzharcban egy rendőr is életét veszítette. Kamel Burgaszt a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte, és jelenleg egy brit börtönben tölti börtönbüntetését.

Abdelmadzsid Dahuman szintén a GSPC „afgán” csoportjához tartozott, az egyik afganisztáni kiképzőtáborban sajátította el a katonai és a tűzszerészeti ismereteket. Az 1990-es évek végén többször is megfordult az Egyesült Államokban, ahol részt vett az 1999/2000 szilveszterére a Los Angeles-i repülőtér ellen tervezett robbantásos merénylet tervének elkészítésében. 2000-ben azonban visszatért Algériába, ahol a hatóságok 2001-ben letartóztatták és elítélték. Jelenleg Algériában tölti börtönbüntetését.

Abu Doha (Amar Makluf) a GSPC egyik csoportjának volt a vezetője. Az 1990-es évek végén az al-Káida segítségével kiképzőtáborhoz hozott létre Afganisztánban, ahová Észak-Afrikából toborzott önkénteseket kiképzésre. Afganisztánból Nagy-Britanniába utazott, ahol Kamel Burgaszhoz hasonlóan szintén a Finsbury Park Mosque-ban végzett csoportszervező tevékenységet. 2001-ben a brit hatóságok tartóztatták le hamis útlevelel birtoklásáért, ám hamar fény derült a GSPC-hez fűződő kapcsolatára, továbbá arra, hogy ő is érintett a Los Angeles-i repülőtér ellen tervezett merénylet előkészítésében. Jelenleg Nagy-Britanniában tölti börtönbüntetését.

Ahmed Ressay Nagy-Britanniában élő algériai bevándorló, akit Londonban szer-



veztek be a GSPC-be. Később Kanadában próbált letelepedni, ám a kanadai hatóságok elutasították kérelmét. Többször járt az Egyesült Államokban is. Az amerikai hatóságok 1999-ben tartóztatták le Seattle mellett, a gépjárművében robbanószert és detonátort találtak, és hamarosan kiderítették, hogy neki is köze volt azokhoz az algériaiakhoz, akik támadást készítettek elő a Los Angeles-i repülőtér ellen.

A GSPC és az al-Káida kapcsolata

Az algériai szalafisták és az al-Káida között már a 2001-es események előtt is állandó kapcsolat volt, ám a 2001-es események és az Egyesült Államok muszlim országok ellen indított különböző katonai akciói hatására ez a kapcsolat egyre szorosabbá vált. A nyugati médiában történő szereplés és a muszlim országokban a radikális hitszónokok által végzett toborzó tevékenység révén az al-Káida is egyre erősebbé vált: washingtoni források szerint manapság több tagja és támogatója van, mint 2001. szeptember 11-e előtt, és a szervezet jelenleg a közel-keleti és az észak-afrikai hálózatának megszilárdításán dolgozik. Az Egyesült Államok az Afganisztán és Irak ellen indított támadásaival csak segítette és megerősítette ellenségeit, egy esetleges Irán ellen indított katonai akció pedig tovább erősítené az al-Káidát.

A szervezet ugyanis Afganisztánban „látható” volt, hiszen kiképzőtáborokat tartottak fenn, és a tálibok vezette országban vezetői kormányzati pozícióban voltak. A háború következtében azonban a szervezet új, számára kedvező, a nyugati hírszerzés számára pedig „kevésbé látható” terepet keresett kiképzőtáborai kiépítéséhez, s ezzel biztonságos háttérrel teremtettek az al-Káida számára. A táborokat az észak-afrikai tér-

ség „politikailag kiszámíthatatlanabb területeire (Mauritánia, Mali stb.) helyezték át, ahol a központi kormány hatalma gyenge, és a gyakori katonai puccsok miatt az is előfordulhat, hogy évente több kormány is váltja egymást. A politikai instabilitás persze más térségekben (Irak, Szomália, Afganisztán) is kedvező a szervezet számára.

Az észak-afrikai térségben az al-Káida legfőbb támogatója és „testvérszervezete” a GSPC. Az 1990-es években ez a kapcsolat csupán „testvéri” maradt, ám 2003-ban a GSPC hivatalosan is bejelentette, hogy együttműködik az al-Káidával. 2006. szeptember 11-i videóüzenetében az al-Káida második embere, Ajman al-Zavahiri felszólította a szervezet algériai támogatóit, hogy készüljenek fel egy esetleges Franciaország elleni konfrontációra. A két szervezet közötti kapcsolat azonban 2007 elejére erősödött meg annyira, hogy hivatalosan is megtörténhessen az egyesülés. 2007. január 3-i beszédében a GSPC vezetője, Abu Muszab Abdel Vadud szolidaritását nyilvánította ki a palesztin területeken, Irakban, Szomáliában, illetve Cseccsenföldön működő militáns csoportokkal. Beszédében többször is érezhető volt, hogy vezetőként tekint Oszama bin Ladenre. Nyilatkozatában elítélte az Egyesült Államokat és Franciaországot, amiért a két ország támogatja Buteflika elnököt és az algériai kormányt. Buteflika elnököt Nuri al-Maliki iraki kormányfőhöz, valamint Hamid Karzai afgán, illetve Mahmúd Abbász palesztin elnökhöz hasonlítja, akik szerinte az Iszlám ellenségei, és beengedik az „ellen-séget” országaikba.

Abdel Vadud beszéde és kapcsolata az al-Káidával azonban nem csupán Algéria belügyeire gyakorolt hatást. Másnap, 2007. január 8-án a tunéziai rendőrség bejelentette, hogy egy 2006. december 23-a és 2007. január 3-a között zajló átfogó

hadművelet során 12 feltételezett terroristát lőttek le, akik turisztikai, illetve gazdasági célpontok ellen terveztek merényleteket Tunézia területén. Tunéziára pedig nem voltak jellemzőek a terrorcselekmények, és az 1990-es években Algériában tapasztalható belpolitikai válság elkerülte Tunéziát.

Az észak-afrikai országok hatásai ezek után már meg sem lepődtek a GSPC 2007. január 26-i bejelentésén, hogy hivatalosan is egyesülnek az al-Káidával, és ezentúl az Al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb országokban (*Al-Qaeda Organisation in the Islamic Maghreb*) nevet használják. Erre a csoport vezetői szerint engedélyt kértek Oszama bin Ladentől is, aki – mintha csak egy védett márkanévéről lenne szó – engedélyezte a névhasználatot. A helyzet komolyságára való tekintettel az Egyesült Államok Kongresszusa a Trans-Sahara Counter-Terrorism Partnership keretében 600 millió dolláros anyagi támogatást szavazott meg a térség országai számára a terrorizmus elleni harc elősegítésére a következő öt évre.

A névváltoztatási bejelentést követően hamarosan újra kezdődtek erőszakos cselekmények (a már említett áprilisi akciók), s a szalafista szervezet bebizonyította, hogy már nem csupán Algéria területén képes akciókat végrehajtani, hanem a Maghreb-térség bármely országában. Ez a politikai üzenet azonban immár nem csupán az észak-afrikai országok vezetőinek szól.

A Maghreb-térségbeli terrorista csoportok Európára gyakorolt hatása

A Maghreb-térségben működő szalafista csoportok a 21. század elején már nem csupán a térség államaira jelentenek veszélyt, hanem a Marokkótól alig 20 kilométerre lévő Európára is. Más ideológiákhoz

hasonlóan a szalafista ideológia számára sem léteznek államhatárok, és a térségből érkező bevándorlók, menekültek, munkavállalók egyes rétegei közvetítik azt az Európa országában lévő, egyébként többségében békés muszlim kisebbség tagjainak, hiszen az ideológia „hordozói” első sorban közöttük keresnek követőket.

A Maghreb-térségben egyre több helyen jelennek meg a szalafista csoportok, és míg más arab országokban (például Egyiptomban, Jordániában) a parlamentarizmus játékszabályai szerint próbálnak hatást gyakorolni hazájuk politikájára, addig itt erőszakos úton próbálják céljaikat elérni. Az ebből a térségből érkező bevándorlók tehát sokkal nagyobb nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek az európai országok számára.

A legújabb információk szerint az al-Káida Marokkóhoz, Tunéziához és Algériához hasonlóan megjelent Mauritániában is, ahol 2007 decemberében meggyilkoltak négy francia turistát. A helyi hatóságok azt állapították meg, hogy a cselekményt egy, az al-Káidához közel álló mauritániai szalafista csoport követte el. Az akciót megelőzően egyébként számos támadást hajtottak végre mauritániai katonák ellen is. A francia titkosszolgálat információira és figyelmeztetésére hivatkozva mondták le az idén januárra tervezett Dakar rali megrendezését is.

A mauritániai hatóságokkal ellentétben a nyugati hírcsatornák (elsősorban a CNN) az Al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb országokban nevű csoportot nevezték meg elkövetőként. Ha ez így van, akkor ez azt jelenti, hogy az al-Káidának egy újabb Maghreb-országban sikerült megvetnie a lábát. A politikailag instabil Mauritánia ideális hely egy ilyen csoport működtetésére, az országban ugyanis az elmúlt években szinte minden évben (néha



évente többször is) katonai puccs történt, ráadásul más nyugat-afrikai országokhoz hasonlóan jelentős szerepet játszik az Európába irányuló kábítószer-csempészetben. Az Interpol szerint ugyanis a Dél-Amerikából származó kábítószer jelentős részét a nyugat-afrikai térségen keresztül juttatják el Európába. Az al-Káidának és a hozzá kötődő kisebb iszlámista csoportoknak tehát nagy a mozgásterük az észak-afrikai és a nyugat-afrikai térségben. Ezt az is jól mutatja, hogy a Mauritániában francia turisták ellen végrehajtott támadás gyanúsítottjait Bissau-Guineában tartóztatták le.

Az al-Káida azonban nem csupán a politikailag instabil, fejlődő országokban aktív: az utóbbi időben – a 2004-es madridi robbantások ellenére – jelentős toborzó tevékenységet folytat Spanyolországban is. Januárban a spanyol rendőrség 14 vele kapcsolatba hozható személyt vett őrizetbe Barcelonában. A gyanúsítottak közül tizenketten pakisztániak, ketten indiai állampolgárok voltak, s a házkutatások során robbanóanyagokat és detonátorokat találtak náluk. 2004 óta a spanyol hatóságok többször is vettek őrizetbe pakisztáni és észak-afrikai származású gyanúsítottakat, akiket azzal vádoltak, hogy pénzügyi segítséget nyújtottak a szervezetnek. (A terrorizmussal kapcsolatos legtöbb letartóztatás természetesen 2001 szeptembere után történt, amikor is a spanyol hatóságok az amerikai titkosszolgálattal együttműködve több száz embert vett őrizetbe.)

Az utóbbi években a spanyol titkosszolgálat egyre több toborzó tevékenységet folytató csoportra figyelt fel, a hatóságoknak azonban az iszlámista jellegű radikális csoportokon kívül a baszk szeparatista törekvésekkel is szembe kell nézniük. Ám a baszk és az iszlámista radikalizmus nem csupán Spanyolországot állítja kihívások elé, hanem Franciaországot is.

A közös probléma megoldása érdekében Nicolas Sarkozy francia elnök és José Luis Rodríguez Zapatero spanyol miniszterelnök megállapodott egy közös francia–spanyol terrorelhárító egység létrehozásában. Az új egység feladata az lesz, hogy minden eszközzel felvegye a harcot a baszk és az észak-afrikai eredetű terrorista csoportok ellen. Franciaország és Spanyolország abban is megállapodott, hogy minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy felkutassák az illegális bevándorlókat, és kiutasítsák őket az Európai Unió területéről.

A radikális csoportok megerősödésének megakadályozása azonban nemcsak a francia és a spanyol, hanem valamennyi európai titkosszolgálat közös felelőssége. Az észak-afrikai és más nyugat-afrikai országok azonban kis eséllyel tudják kellő hatékonysággal felvenni a harcot az országaik belső biztonságát veszélyeztető radikálisokkal és az al-Káidával. Számukra az Európai Unió és az Egyesült Államok sem tud minden esetben segítséget nyújtani. Az Egyesült Államok kormányának Pánszáhel Kezdeményezés programja pedig azért nem vezethet eredményre, mivel az amerikai katonai tanácsadóknak bármennyire is sikerül kiképezniük egy térségbeli ország hadseregét, a gyakran előforduló politikai hatalomváltás magával vonja a hadsereg személyi struktúrájának átrendeződését is, ugyanis a vezérkart mindig az új hatalomhoz hű tisztekkel töltik fel.

Hasonló helyzettel kell szembenéznie az amerikai kormánynak az *Operation Enduring Freedom–Trans-Sahara (OEF–TS)* nevű programjával kapcsolatban is. Ez a program a Mauritániától egészen a szudáni határig húzódó térségre kiterjed, és célja a terrorista csoportok feltérképezése és megszüntetése, továbbá az al-Káida azon vezetőinek likvidálása, akik a térségben működő

csoportokat irányítják. Egy ekkora területen azonban nehéz megtalálni e csoportokat, főleg pedig azok vezetőit. Csádban pedig az nehezíti a kormány és az amerikai katonai tanácsadók dolgát, hogy a radikális csoportok folyamatos utánpótlást és pénzügyi támogatást kapnak Szudántól. De a legnagyobb probléma e program esetében is az, hogy a helyi kormányok gyengesége miatt nehezen lehet eredményes törvényeket alkotni és még nehezebb azokat betartatni. Az államhatárok pedig szinte teljesen ellenőrizetlenek, így a kisebb fegyveres csoportok mozgását az Atlanti-óceántól a Vörös-tengerig semmi sem zavarja.

Az Al-Káida nyomásgyakorlási kísérlete az európai politikára

Az al-Káida és elsősorban annak a Maghreb-térségben működő szervezete az utóbbi időben az európai politika befolyásolására törekszik, amit elsősorban merényletekkel való fenyegetéseken keresztül próbál elérni. Ilyen volt például a német választások eredményének befolyásolására tett kísérlet. 2009 szeptemberében a német választások előtt fenyegette meg a kormányt az al-Káida, amely a fenyegető üzenetet egy iszlámista információs központon (*Fajr Media Center*) keresztül juttatta el. Az üzenet lényege az volt, hogy amennyiben újraszélelték Angela Merkel német kancellárt, az al-Káida támadást intéz Németország ellen. Követelték továbbá a német csapatok azonnali kivonását is Afganisztánból.

Az afganisztáni misszió miatt azonban korábban is érte már támadás Németországot. 2007 januárjában például megtámadták a kabuli német követséget, melyet a merénylet előtt az Afganisztánban és Pakisztánban működő iszlám információs központ, a *Haqqani Network* fenyegette meg. A köz-

pont vezetője és az al-Káida egyik európai műveleti parancsnoka egy személyben egy marokkói származású német állampolgár, bizonyos Bekkay Harrach, aki németországi egyetemi tanulmányai után a palesztin területekre ment kiképzés céljából. Az al-Káida európai csoportjába Bonnban szervezték be egy ott működő mecsetben. Azóta számos alkalommal járt pakisztáni és afganisztáni kiképzőtáborokban, és kapcsolatokat épített ki az európai csoport és az Iszlám Dzsihád pakisztáni csoportja között. Marokkói kapcsolatai révén pedig együttműködik a Maghreb-térségben működő csoporttal.

A három al-Káida-tag 2011. áprilisi düsseldorfi letartóztatása is azt bizonyítja, hogy a szervezet jelen van és különböző műveletekre készül Európában. Az elfogottak egyike szintén marokkói állampolgár, ami feltételezni engedi, hogy köze van a Maghreb-térségben működő csoporthoz. A letartóztatott személyeket a CIA, a marokkói titkosszolgálat és a német rendőrség közös akciójával sikerült elfogni. A három előzetes letartóztatásban lévő férfi a májusban, Düsseldorfban megrendezendő Eurovíziós Dalfesztivál helyszínén készült merényletet elkövetni.

Az európai kormányokat azonban nem csak Európából lehet megfenyegetni. Az Európai Unió polgárait a kontinensen kívül bárhol el lehet rabolni, vagy az ellenük elkövetett merényleteken keresztül nyomást gyakorolni az európai politikusokra. Az utóbbi hónapokban ezt tapasztalja például a francia kormány Mauritániában és a vele szomszédos nyugat-afrikai országokban, ahol az al-Káida francia állampolgárok elrablásával kívánja elérni a francia csapatok Afganisztánból történő kivonását.

Hasonló dolog történik Marokkóban is, ahol a szervezet a marokkói kormányt és annak európai, illetve amerikai szövetségeseit fenyegeti. A marokkói fegyveres



iszlámista csoportok először 2003-ban intéztek támadást európai érdekeltségek ellen. A casablancai támadás célpontjai egy zsidó közösségi ház, egy spanyol étterem, egy ötcsillagos szálloda és a belga konzulátus voltak. A támadásban akkor 45-en haltak meg, köztük hét európai állampolgár. A megtámadott hotelban pedig 40 izraeli turista volt, ám nekik nem esett bajuk. A támadás előtt a brit, amerikai és marokkói titkosszolgálatoknak volt információjuk egy lehetséges merényletről, ugyanis 2003 februárjában Oszama bin Laden megfenyegette a marokkói kormányt, amiért az együttműködik az Egyesült Államokkal a terrorizmus elleni háborúban. A fenyegető üzenet után a marokkói rendőrség letartóztatott 10 szaúdi állampolgárt, akik a Gibraltárnál állomásozó NATO-hadihajók ellen akartak merényletet elkövetni.

A térségben jelenleg is fennáll a veszélye európai érdekeltségek elleni támadásoknak. 2011. április 28-án a terrorszervezet Marrákesben intézett támadást európai civilek ellen. A városban egy turisták által

kedvelt kávéházat robbantottak fel. A támadásnak 16 áldozata volt, köztük francia, brit, kanadai, holland és izraeli állampolgárok. A támadásról ismét volt információja a titkosszolgálatoknak, mivel a Maghreb-térségben működő al-Káida csoport három nappal a támadás előtt megfenyegette a marokkói kormányt.

Marokkóban és a környező országokban (Algéria, Mauritánia) lehet még számítani hasonló eseményekre, ugyanis a 2010-es év végén kezdődő, és elsősorban az észak-afrikai országokból kiinduló forradalmi hullám jelentősen megerősítette az al-Káida és a hasonló iszlámista fegyveres csoportok pozícióit a térségben. Marokkóban és Algériában is megerősödtek azok a szalafista csoportok, amelyeket korábban féken tudtak tartani a térség kormányai. Az utóbbi időben ráadásul, a politikai reformok látszatát keltve, számos korábban elítélt szalafistát engedtek ki a börtönökből. A frissen szabadult szélsőséges elemek pedig az al-Káidát és a hasonló fegyveres szervezeteket fogják erősíteni. ■

Irodalom

Al Qaeda claims Algeria bombings. *Al-Jazeera*, 2007. április 12.

The Pan-Sahel Initiative: www.globalsecurity.org/military/ops/pan-sahel.htm.

Center for Policing Terrorism, GSPC Dossier, 1 June, 2005. <http://www.manhattan-institute.org/html/cpt.htm>.

Andrew Koch: US to bolster counter-terrorism assistance to Africa. *Jane's Defence Weekly*, 6 October, 2004.

Bruce O' Riedel: Al Qaeda strikes back. *Foreign Affairs*, May/June 2007.

Middle East Online. www.middle-east-online.com.

Algerian group joins al-Qaeda brand. *Al-Jazeera*, 2007. január 26.

More held over Mauritania murders. *Al-Jazeera*, 2008. január 12.

Spain arrests terror plot suspects. *Al-Jazeera*, 2008. január 20.

Franco-Spanish anti terror team. *Al-Jazeera*, 2008. január 10.

Operation Enduring Freedom- Trans-Sahara, www.globalsecurity.org/military/ops/oef-ts.htm.

Al Qaeda warns Germany. *Long War Journal*, 19 September, 2009.

Terrorism Knowledge Base. www.tkb.org.